

Populacja dzieci w Polsce

Zmiany demograficzne związane z długością życia, zmniejszaniem się liczby ludności w wieku produkcyjnym i spadkiem liczby urodzeń, dotyczą Polski i innych krajów Unii Europejskiej. Prognozy demograficzne pokazują, iż tendencje te będą się w Polsce pogłębiać. Eurostat szacuje, że całkowita populacja Polski spadnie o 3,4% do roku 2035 oraz o 14,3% w 2060 r. w porównaniu do poziomu z 1 stycznia 2010 roku. Cała Unia Europejska odnotuje w tym okresie wzrost — odpowiednio o 4,7% i 3,2%¹. Zmniejszenie liczby ludności wiąże się ze spadkiem liczby dzieci w wieku 0–14 lat, co jest wynikiem wielu czynników ekonomicznych, zdrowotnych i obyczajowych, wpływających na plany prokreacyjne. Powstrzymanie spadku dzietności polskich rodzin wymaga polityki prorodzinnej, ułatwiającej podjęcie decyzji o posiadaniu dzieci, m.in. poprzez pomoc rodzicom godzącym pracę z obowiązkami rodzinnymi.

Dzieci są inwestycją w przyszłość, a przewidywane tendencje demograficzne wiążą się zagrożeniem sytuacji gospodarczej i dobrobytu Polaków. Przyjmując tę perspektywę, nie wolno jednak zapominać, że sytuacja demograficzna ma również wpływ na teraźniejszą sytuację dzieci i przestrzeganie ich praw. Starzenie się społeczeństwa ma znaczący wpływ na jakość dzieciństwa. Oznacza bowiem między innymi, iż znacząco częściej dzieci wychowują się i dorastają bez rodzeństwa, a dystans pomiędzy pokoleniami zwiększa się, gdyż mniej dorosłych żyje w rodzinach z dziećmi, co sprawia, że trudniej im zrozumieć ich potrzeby i chronić ich interesy i prawa.

Konwencja o prawach dziecka*

Artykuł 2. Każde dziecko ma prawo do ochrony przed wszelkimi formami dyskryminacji.

Artykuł 6. Każde dziecko ma prawo do życia i rozwoju.

Artykuł 18. Państwo ma obowiązek pomocy rodzicom w wychowywaniu dzieci i zapewnienia dzieciom pracujących rodziców prawa do korzystania z usług instytucji zapewniających opiekę nad dziećmi.

Populacja dzieci w Polsce

1. Definicje

Dziecko to każda istota ludzka w wieku poniżej 18 lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność².

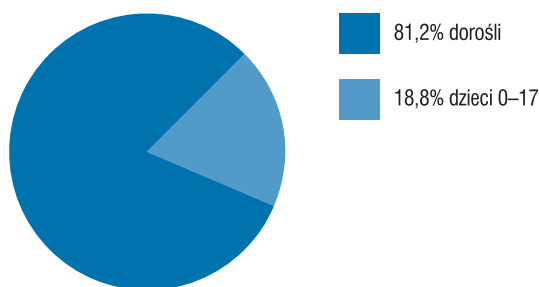
W polskim prawodawstwie przyjmuje się, że osoba kończąca 18 lat staje się osobą pełnoletnią, co zazwyczaj wiąże się z nabyciem zdolności do czynności cywilnoprawnych oraz pewnych praw (np. do zawarcia małżeństwa) i obowiązków. Przed ukończeniem 18 lat małoletni może osiągnąć pełnoletniość przez zawarcie związku małżeńskiego. Taką możliwość ma kobieta, która ukończyła 16 lat, a okoliczności wskazują, że zawarcie małżeństwa będzie tożsame z dobrem zakładanej rodziny (art. 10 k.r.o.). Jednym z podstawowych skutków osiągnięcia pełnoletniości jest wygaśnięcie władzy rodzicielskiej nad dzieckiem.

2. Liczba dzieci

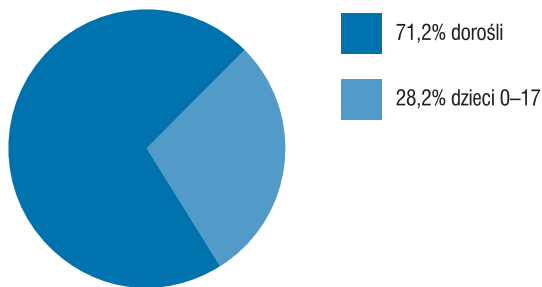
Liczba wszystkich Polaków w 2010 r. wynosiła 38 186 860³. Liczba dzieci w wieku 0–17 to 7 188 251, co stanowi zaledwie 18,8 % całej populacji. Dla porównania, w 1980 r. dzieci w wieku 0–17 stanowiły 28,2 % wszystkich Polaków⁴.

WYKRES 1. UDZIAŁ DZIECI W POPULACJI POLAKÓW.

UDZIAŁ DZIECI W POPULACJI W 2010 ROKU

UDZIAŁ DZIECI W POPULACJI W 1980 ROKU

Źródło: GUS (2011), *Rocznik demograficzny 2010*.

Od połowy lat 80. obserwuje się spadek liczby dzieci i młodzieży w odniesieniu do całej populacji. Spadek ten jest skutkiem przemian w procesach demograficznych i migracyjnych oraz depresji urodzeniowej z lat 90. i początku XXI wieku. Najmniej liczną grupą są dzieci w wieku 5–8 lat, co jest dowodem na to, że w latach 2002–2005 liczba urodzeń w Polsce była najniższa w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat.

Wśród populacji dzieci w Polsce występuje przewaga liczebna chłopców. Wynika to z tego, że chłopców rodzi się więcej (średnio około 51,4% ogólnej liczby urodzeń). Większa część dzieci mieszka w mieście (55,6 %).⁵

TABELA 1. DZIECI W POLSCE W 2010 R.

Wiek dzieci	Liczba	Wyrażone jako % społeczeństwa	W tym % dziewczynek	W tym % chłopców	W tym % zamieszkałych w mieście	W tym % zamieszkałych na wsi
0	417 623	1,1%	48,3%	51,7%	58,7%	41,3%
1	416 005	1,1%	48,6%	51,4%	58,7%	41,3%
2	400 641	1,0%	48,7%	51,3%	58,1%	41,9%
3	379 747	1,0%	48,6%	51,4%	58,1%	41,9%
4	367 422	1,0%	48,6%	51,4%	58,0%	42,0%
5	357 815	0,9%	48,6%	51,4%	57,6%	42,4%
6	350 865	0,9%	48,6%	51,6%	57,0%	43,0%
7	349 760	0,9%	48,6%	51,4%	55,9%	44,1%
8	356 477	0,9%	48,7%	51,3%	55,0%	45,0%
9	368 336	1,0%	48,7%	51,3%	54,5%	45,5%
10	377 432	1,0%	48,7%	51,3%	53,9%	46,1%
11	385 055	1,0%	48,7%	51,3%	53,5%	46,5%
12	398 421	1,0%	48,7%	51,3%	53,2%	46,8%
13	415 998	1,1%	48,7%	51,3%	53,1%	46,9%
14	431 528	1,1%	48,8%	51,2%	53,3%	46,7%
15	450 141	1,2%	49,0%	51,0%	53,5%	46,5%
16	472 305	1,2%	49,0%	51,0%	54,3%	45,7%
17	492 680	1,3%	48,9%	51,1%	55,1%	44,9%
0–17	7 188 251	18,8%	48,7%	51,3%	55,6%	44,4%

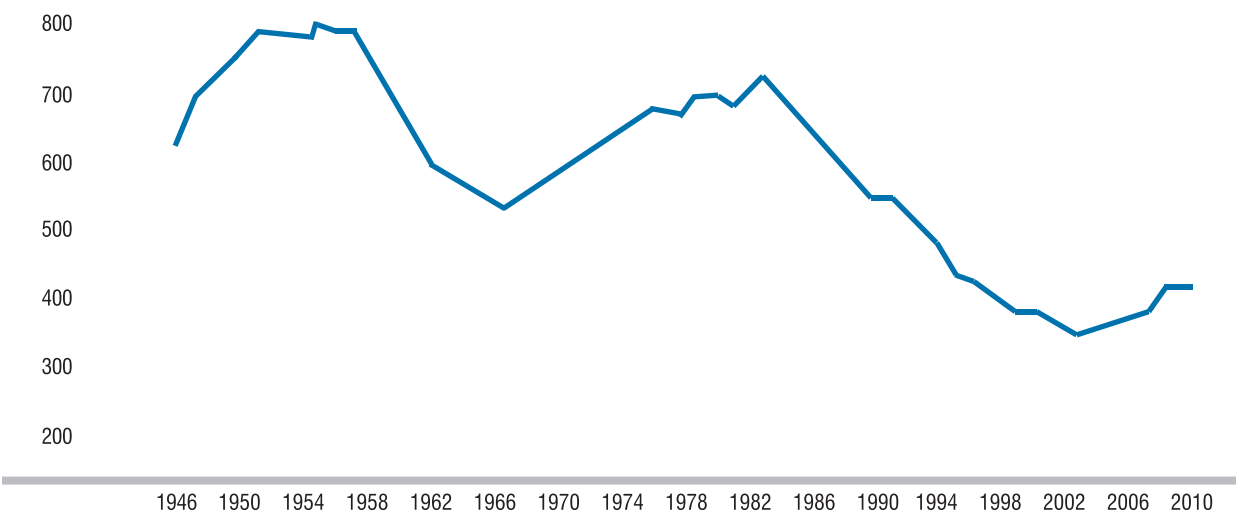
Źródło: GUS, *Dzieci w Polsce w 2010 roku. Charakterystyka demograficzna*

3. Urodzenia

Liczba urodzeń jest główną determinantą liczebności dzieci. Do charakterystyki urodzeń stosuje się różne wskaźniki, m.in.: ich ogólną liczbę, rozróżnienie na urodzenia żywe i urodzenia martwe, liczbę porodów mnogich i inne.

Liczba urodzeń w Polsce w latach 1984–2003 spadła z 723 tys. do 351 tys. Od 2003 r. obserwujemy wzrost urodzeń (w 2009 r. urodziło się prawie 418 tys. dzieci). Mimo że mówi się o „polskim babyboomie”, wciąż daleko nam do roku 1984, który był szczytowym rokiem ostatniego wyżu demograficznego⁶.

WYKRES 2. WYŻE I NIŻE DEMOGRAFICZNE W POLSCE — URODZENIA ŻYWE (W TYS.) W LATACH 1946–2010.

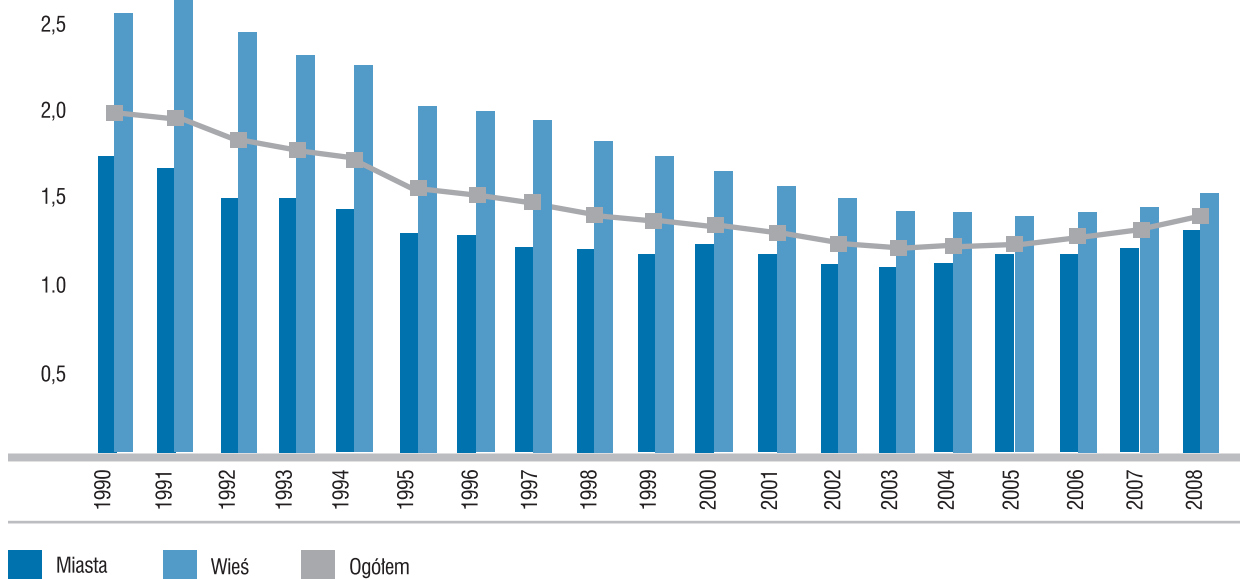

Źródło: GUS (2011), *Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski w latach 2000–2010*, s. 3.

4. Dzietność

Współczynnik dzietności jest to wskaźnik informujący, ile dzieci mogłaby mieć przeciętna kobieta w wieku rozrodczym. Wyraża się go jako iloraz liczby urodzeń żywych i liczby kobiet w wieku 15–49 lat.⁷ Przyjmuje się, że współczynnik dzietności między 2,10 a 2,15 jest poziomem zapewniającym zastępowalność pokoleń. W Polsce od 1990 roku współczynnik ten sięga poniżej 2 dzieci przypadających na kobietę w wieku rozrodczym. Rok 2003 cechował się najniższym wskaźnikiem od ponad 50 lat — wyniósł 1,22. Pomimo wzrostu liczby urodzeń od 2003 roku, nadal utrzymuje się obserwowana od 1984 roku depresja urodzeniowa — poziom reprodukcji wciąż nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleniowej.⁸

WYKRES 3. WSPÓŁCZYNNIKI DZIETNOŚCI W LATACH 1990–2008.

Źródło: GUS (2009), *Dzieci w Polsce w 2008 roku. Charakterystyka demograficzna*, s. 4.

Wskaźnik dzietności w ostatnich dekadach spadał w większości krajów rozwiniętych. Tylko w nielicznych krajach OECD na jedną kobietę przypada więcej niż dwoje dzieci (Islandia, Izrael, Irlandia, Meksyk, Nowa Zelandia, Turcja i Stany Zjednoczone).⁹

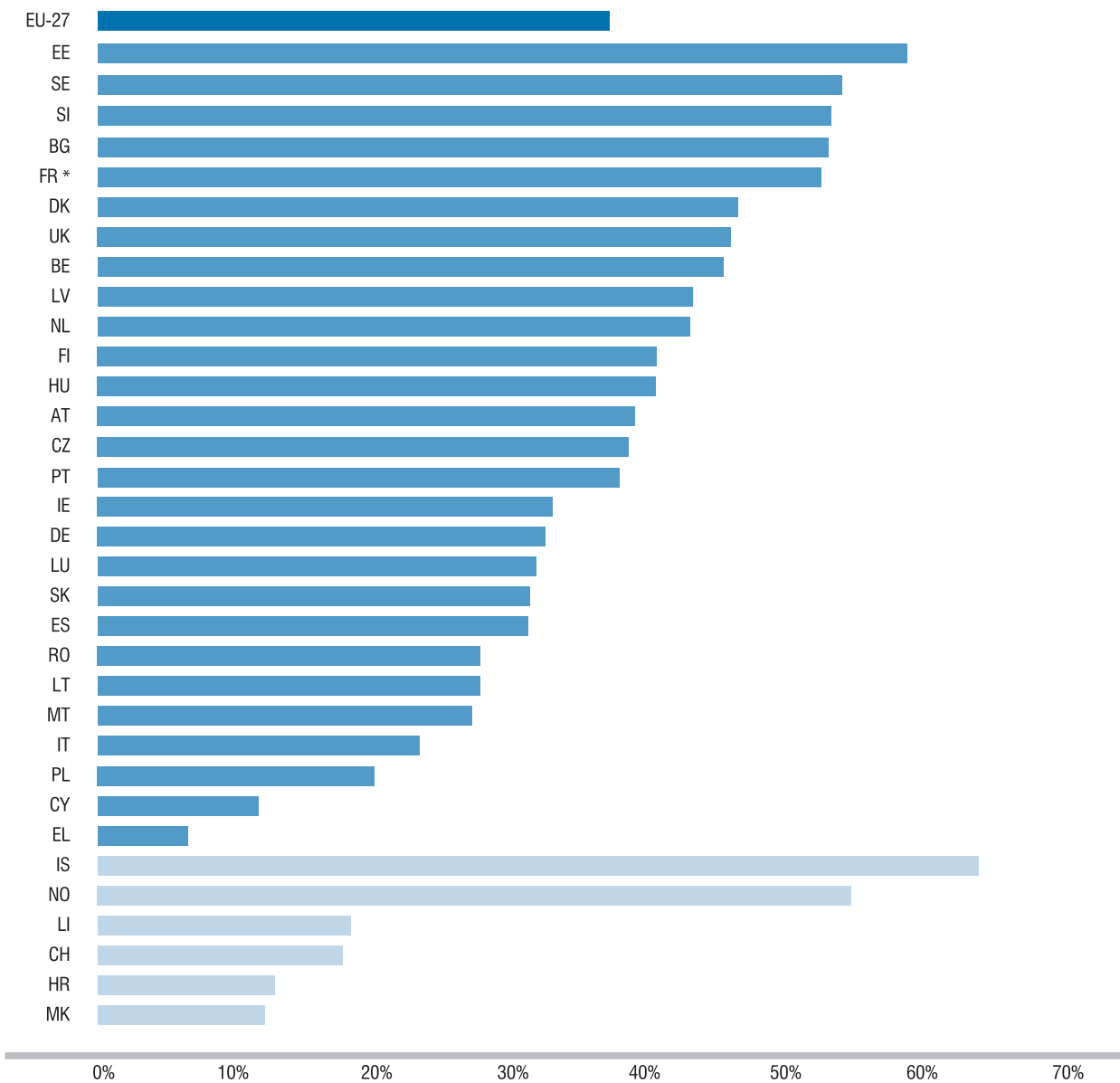
WYKRES 4. WSKAŹNIKI DZIETNOŚCI W KRAJACH OECD, LICZBA DZIECI URODZONYCH PRZEZ KOBIETY W WIEKU 15–49 LAT.

Źródło: OECD (2010), *Factbook 2010. Economic, Environmental and Social Statistics*, www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-factbook-2010_factbook-2010-en

5. Urodzenia pozamałżeńskie

WYKRES 5. URODZENIA ŻYWE POZAMAŁŻEŃSKIE, ODSETEK WSZYSTKICH URODZEŃ ŻYWYCH W 2009 R.

* Wyluczając kolonie francuskie

Źródło Eurostat (2011), *Key figures on Europe*, J. Piirto (red.), http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-EI-11-001/EN/KS-EI-11-001-EN.PDF

Na dzietność kobiet wpływa liczba zawieranych związków małżeńskich. Zdecydowana większość dzieci rodzi się w rodzinach tworzonych przez sformalizowane związki małżeńskie (w 2007 r. — ponad 80%), blisko połowa dzieci rodzi się w okresie pierwszych trzech lat trwania małżeństwa rodziców. Jednocześnie jednak w ostatnich dekadach rośnie liczba urodzeń pozamałżeńskich. Na początku lat 90. odsetek ten wynosił ok. 6–7 %, zaś w roku 2009 — 20,2 % urodzeń żywych. Odsetek urodzeń pozamałżeńskich jest wyższy w mieście (22,9%) niż na wsi (16,4%).¹⁰

Mimo obserwowanego od kilkunastu lat wzrostu, wskaźnik urodzeń pozamałżeńskich w Polsce jest znacznie niższy niż w większości krajów europejskich. W 27 krajach EU wskaźnik urodzeń pozamałżeńskich w 2009 r. wyniósł 37,4%. W Estonii, Szwecji, Słowenii, Bułgarii i Francji poza małżeństwem urodziła się w tym czasie ponad połowa dzieci.

Rosnący współczynnik dzietności pozamałżeńskiej może oznaczać, że zwiększa się liczba rodzin tworzonych przez związki partnerskie i/lub wzrasta liczba matek samotnie wychowujących dzieci, tworzących rodziny niepełne.

Więcej informacji nt. przemian demograficznych wewnątrz rodziny w rozdziale „Rodzina”.

1 Komunikat Eurostat z 8.06.2011

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-08062011-BP/EN/3-08062011-BP-EN.PDF

2 Konwencja o prawach dziecka, Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526.

3 GUS (2010), *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30.VI.2010.*

4 GUS (2011), *Rocznik demograficzny 2010.*

5 GUS (2011), *Dzieci w Polsce w 2010 roku. Charakterystyka demograficzna*, s. 1.

6 GUS (2009), *Dzieci w Polsce w 2008 roku. Charakterystyka demograficzna*, s. 2.

7 GUS (2010), *Rocznik demograficzny 2010*, s. 171.

8 GUS (2009), *Podstawowe informacje o rozwoju demograficznym Polski do 2008 roku*, s. 4.

9 OECD (2010), *Factbook 2010. Economic, Environmental and Social Statistics*, www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-factbook-2010_factbook-2010-en; OECD

(2011), *OECD Family database. Fertility Rates*, www.oecd.org/dataoecd/37/59/40192107.pdf

10 GUS (2011), *Rocznik demograficzny 2010*, s. 254–255.